نیایش ظهور

پژوهشی پیرامون دعای شریف

اللّهمّ کن لولیّك...

محمد ظریف

مؤسسة الإمام المهدي (عج)
لمؤسسها الراحل آية الله العظمى
السيد محمد باقر الموحد الأبطحي (ره)

بسم الله الرحمن الرحیم

نیایش ظهور: پژوهشی پیرامون دعای شریف اللهم کن ولیک...

نویسنده:

محمد ظریف

ناشر چاپی:

مدرسه الامام المهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

نیایش ظهور: پژوهشی پیرامون دعای شریف اللهم کن ولیک...

مشخصات کتاب

نیایش ظهور (پژوهشی پیرامون دعای شریف اللهم کن ولیک...)

مولف : محمد ظریف

تحقیق و نشر موسسه الامام المهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

لموسسها الراحل العلامه السید محمد باقر الموحد الابطحی رحمه الله علیه

نوبت چاپ : اول ، بهار ۱۳۹۷

تیراژ : ۱۰۰۰

ص:۱

اشاره

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ

اللّٰهُمَّ كُنْ لِوَلِيِّكَ الحُجَهِ بنِ الحَسَن صَلَواتُکَ علَیهِ و عَلی آبائِهِ فِی هَذِهِ السّاعَهِ وَ فِی کُلِّ سَاعَهٍ وَلِیّاً وَ حَافِظاً وَ قَائِداً وَ نَاصِراً وَ دَلِیلًا وَ عَیْناً حَتّی تُسْکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً وَ تُمَتعَهُ فِیهَا طَوِیلا

ص:۲

فهرست مطالب

ص:۳

فهرست مطالب

ص:۴

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله ربّ العالمین وصلّی الله علی سیّدنا محمّد وآله الطاهرین

سیّما مولانا بقیه الله فی الأرضین واللعن علی من ظلمهم من الاوّلین والآخرین

امّا بعد:

یکی از معروف ترین و شایع ترین دعاهایی که امروزه بحمدلله المتعال در همهٔ حالات و در هر زمان و مکانی خوانده می شود و تقریباً همهٔ افراد از زن و مرد، پیر و جوان و حتّی اکثر کودکان ما آن را از حفظ می خوانند دعای شریف «اللهم کن لولیک الحجّه بن الحسن صلواتک علیه وعلی آبائه فی هذه الساعه وفی کلّ ساعه ولیّاً وحافظاً و قائداً وناصراً ودلیلاً وعیناً حتّی تسکنه ارضک طوعاً وتمتعه فیها طویلا» می باشد.

دعایی عظیم الشأن با مضامین عالی و متقن و دربردانندهٔ مفاهیم والا و آموزنده، و دارای پیام حیات بخش برای جهان بشریّت، در سایه سار ظهور پرنور و سرور یگانه دوران و جان جانان و قطب عالم امکان، صاحب العصر والزمان مهدی و منجی آل محمّد: حضرت حجه بن الحسن العسکری عجّل الله تعالی فرجه الشریف.

مجموعهٔ پیش رو، پژوهشی پیرامون این دعای شریف است به همراه

مقـدمه ای جـامع پیرامون دعـا و آداب و شـرائط و آثار آن که به مناسـبت ماه معظم شـعبان، ماه دعا و انابه و عبودیّت و انتظار همزمـان بـا فرارسـیدن میلاـد مسـعود، آخرین ذخیرهٔ الهی و مصـلح عـالم هستی حضـرت بقیه الله الاعظم ارواحنا لتراب مفـدمه الفـداء، به همّت محققین محترم مؤسسه الامـام المهـدی:، یادگـار مانـدگار دلـداده و فـدایی امـام زمـان عجّل الله تعالی فرجه الشریف، فقیه بزرگوار و محدّث عالی مقدار، حضرت آیه الله العظمی آقای حاج سیّد محمّد باقر موحّد ابطحی اعلی الله مقامه، به شیفتگان و منتظران حضرتش ارائه می گردد.

امیـد است که این اثر، در شـناساندن بیشـتر و تثبیت فرهنـگ مهـدویّت و انتظـار برای جامعـهٔ مـا مـؤثّر واقع شود و مرضـیّ نظر کریمانـهٔ آقا و مولای مان قرار بگیرد و دعای خیر آن حضـرت شامل حال همـهٔ خادمان و چاکران آسـتان ملک دربان آن امام همام گردد، إنّ الهدایا علی مقدار مُهدیها.

در پایـان از همـهٔ عزیزانی که در مؤسـسه الامـام المهـدی علیه السـلام با تلاش خود، در تکمیل این کتاب همکاری نمودنـد به خصوص محقّق محترم جنـاب آقـای محمـد بـاقر الحلو (ابوجعفر) دام توفیقه تقـدیر به عمـل می آوریم. و از مسـاعی مشـکوره محقّق و نویسـندهٔ توانا جناب حجه الاسـلام و المسـلمین آقای محمّـد ظریف دام تأییـده که تحقیق و تـدوین این مجموعه را بر عهده گرفتند سپاسگذاری می نماییم.

مدیریّت مؤسسه الامام المهدی علیه السلام

لمؤسّسها الراحل، آیه الله العظمی السیّد محمّد باقر الموحد الابطحی؛

شعبان المعظّم ۱۴۳۹ ه- ق ، اردیبهشت ماه ۱۳۹۷ ه- ش

ص: ۶

فصل اول: دعا: آداب ، شرائط ، آثار

اشاره

ص: ۷

یکی از ابواب رحمتی که خداوند تبارک و تعالی به روی بندگانش گشوده باب دعا است.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده اند: «الدُّعَاءُ مِفْتَاحُ الرَّحْمَه»(۱)؛ «دعا سرچشمهٔ رحمت الهی است».

دعوت به دعا از طرف پروردگار لطفی است بزرگ و نعمتی است عظیم و سفرهٔ احسانی است که برای بندگان خود گسترانیده است.

امام زین العابدین علیه السلام در مناجات الذاکرین می فرماید: «وَ مِنْ أَعْظَمِ النِّعَمِ عَلَيْنَا جَرَيَانُ ذِكْرِكَ عَلَى أَلْسِنَتِنَا وَ إِذْنُكَ لَنَا بِدُعَائِكَ»؛(۲) «از بزرگترین نعمت های تو بر ما این است که ذکر و یاد تو بر زبان ما جاری است و اجازه فرموده ای تو را بخوانیم و دعا کنیم».

اهمیت و ارزش دعا

در اهمّیت دعا و ارزش آن همین بس که خداوند متعال فرموده است: (قُلْ ما يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلا دُعاؤُكُم)(۳)؛ «بگو پروردگار من به شما اعتنایی نمی کرد اگر دعای شما نبود».

۱- . عیون الحکم: ص۶۸، ح۱۷۴۴، و در ضمن حدیثی رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده اند: «إذا أذن اللّه للعبد فی الدعاء فتح له باب الرحمه». البحار: ج۹۳، ص۳۰۲.

۲- . بحار الأنوار: ج۹۴، ص۱۵۱.

۳- . سورهٔ فرقان: آیهٔ ۷۷.

و کسانی را که بدان بی اعتنا هستند تهدید نموده و فرموده است:

(إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِين)(۱)؛ «آنانکه از عبادت و پرستش من - دعا کردن و مرا خواندن - تکبر ورزند به زودی با ذلّت و خواری به دوزخ وارد شوند».

امام باقر علیه السلام فرموده اند: عبادت در این فرمایش پروردگار که فرموده: (إِنَ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبادَتِي...) دعا است.(۲)

روح عبادت و حقیقت بندگی اظهار نیاز و فقر و ذلّت و مسکنت در پیشگاه ربوبی و درخواست از او است و لذا امام باقر علیه السلام فرموده اند: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الدُّعَاء»(۳)؛ «برترین نوع عبادت دعا است».

و وقتی سدیر از آن حضرت سؤال کرد: کدام عبادت افضل است؟ فرمودند:

«مَا مِنْ شَيْ ءٍ أَفْضَلَ عِنْدَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَنْ يُسْئَلَ وَ يُطْلَبَ مِمَّا عِنْدَهُ وَ مَا أَحَدٌ أَبْغَضَ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ مِمَّنْ يَسْتَكْبِرُ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْأَلُ مَا عِنْدَه»(۴)؛ «نزد خداوند تبارک تعالی چیزی برتر از این نیست که از او درخواست شود و از آنچه نزد او است تقاضا شود و مبغوض ترین افراد نزد او کسی است که از عبادت او - یعنی دعا - تکبر ورزد و از کرم و لطف او درخواست نکند».

خداوند تبارک و تعالی به همان اندازه که نمی پسندد بندگانش نزد

۱- . سورهٔ غافر: آیهٔ ۶۰.

۲- . کافی: ج ۲، ص ۴۶۶، ح ۱.

۳- . کافی: ج ۲، ص ۴۶۶، ح ۱.

۴- . کافی: ج ۲، ص ۴۶۶، ح ۲.

همنوعان خود اظهار نیاز کنند دوست دارد که نزد او اظهار نیاز نمایند.

امام صادق علیه السلام فرموده اند: «إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ کَرِهَ إِلْحَاحَ النَّاسِ بَعْضِهِمْ عَلَی بَعْضٍ فِی الْمَسْأَلَهِ وَ أَحَبَّ ذَلِکَ لِنَفْسِه»(۱)؛ «خداوند تبارک وتعالی دوست ندارد که بندهٔ او نزد بندهٔ دیگرش التماس کند و چیزی بخواهد ولی این را نسبت به خودش می پسندد و دوست دارد که از او بخواهند و اصرار کنند».

و علّت آن روشن است، از مردم درخواست کردن باعث ذلّت و خواری و سرافکندگی است ولی از خدا درخواست کردن مایهٔ عزّت و افتخار است.

دعا بهترین وسیلهٔ تقرّب است

اشاره

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده اند: «التَّقَرُّبُ إِلَی اللهِ بِالْمَسْأَلَهِ وَ إِلَی النَّاسِ بِتَرْکِهَا»(۲)؛ «اگر می خواهی نزد خداوند تقرّب پیدا کنی و کسب آبرو نمایی وسیله اش گدایی و اظهار نیازمندی است و نزد مردم به ترک آن است» کسی که از مردم چیزی نخواهد نزد آنها عزیز است.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «عَلَیْکُمْ بِالدُّعَاءِ فَإِنَّکُمْ لَا تَقَرَّبُونَ بِمِثْلِه»(۳)؛ «بر شما باد به دعا کردن، زیرا آنگونه که به وسیلهٔ دعا تقرب پیدا می کنید با هیچ عبادتی تقرّب پیدا نمی کنید».

۱- . کافی: ج۲، ص۴۷۵، ح۴.
۲- . عیون الحکم: ص۵۴، ح۱۳۹۴.
۳- . کافی: ج۲، ص۴۶۷، ح۶.

دعا محبوب ترین عمل نزد پروردگار است.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده اند: «أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى الله عَزَّ وَجَلَّ فِی الْأَرْضِ الدُّعَاء»(۱)؛ «نزد خداوند تبارك و تعالی محبوب ترین کار در روی زمین دعا کردن است».

دعا رمز موفقیت است.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: «الدُّعَاءُ مَفَاتِیحُ النَّجَاحِ وَ مَقَالِیدُ الْفَلَاح »(۲)؛ «دعا کلید کامیابی و موفقیّت و رستگاری است».

دعا سلاح انبیاء است.

حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام به اصحاب خود می فرمود: «عَلَیْکُمْ بِسِلَاحِ الْأَنْبِیَاء، فَقِیلَ: وَ مَا سِلَاحُ الْأَنْبِیَاءِ؟ قَالَ: الدُّعَاءُ»(۳)؛ «بر شما باد به سلاح انبیاء (یعنی خود را در برابر هجوم ناملایمات زندگی و مشکلات به سلاح پیامبران مجهز کنید) عرض کردند: سلاح پیامبران چه بوده است؟ فرمودند: دعا».

دعا سپر مؤمن است.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: «الدُّعَاءُ تُرْسُ الْمُؤْمِنِ»(۴)؛ «دعا سپر مؤمن است» یعنی خود را به وسیلهٔ آن از حوادث ناگوار حفظ می کند.

۱- . کافی: ج ۲، ص ۴۶۷، ح ۸.

۲- . کافی: ج ۲، ص ۴۶۸، ح ۲.

۳- . کافی: ج ۲، ص ۴۶۸، ح ۵.

۴- . کافی: ج ۲، ص ۴۶۸، ح ۴.

در ضـمن حدیث دیگری می فرماید: «ادْفَعُوا أَمْوَاجَ الْبَلَاءِ عَنْكَمْ بِالدُّعَاءِ قَبْلَ وُرُودِ الْبَلَاء»(۱)؛ «امواج بلا را به وسـیلهٔ دعا پیش از آنکه به شما برسد از خود دور کنید».

دعا وسیله دفع بلا و رفع آن است.

حضـرت موسـی بن جعفر علیه السـلام می فرماید: «عَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ فَإِنَّ الدُّعَاءَ لِلَّهِ وَ الطَّلَبَ إِلَى اللَّهِ يَرُدُّ الْبَلَاءَ وَ قَدْ قُدِّرَ وَ قُضِيَ وَ لَمْ يَبْقَ إِلَّا إِمْضَاؤُه»(۲)؛ «بر شـما باد به دعا کردن، زیرا دعا و روی آوردن به درگاه پروردگار بلایی را که مقـدّر شـده و حکم بدان گردیده و فقط اجرای آن باقی مانده برمی گرداند».

امام صادق علیه السـلام می فرمایـد: «إِنَّ الـدُّعَاءَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ وَ قَدْ نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَاما»(۳)؛ «دعا فرمان آسمانی را باز می گرداند اگر چه مسجّل شده باشد».

حضرت علی بن الحسین علیه السلام می فرمود: «الدُّعَاءُ يَدْفَعُ الْبَلَاءَ النَّازِلَ وَ مَا لَمْ يَنْزِل»(۴)؛ «دعا بلایی را که نازل شده و بلایی را که هنوز نازل نشده برطرف می نماید».

۱- . خصال: ج۲، ص۶۲۱.

۲- . کافی: ج۲، ص۴۷۰، ح۸.

۳- . کافی: ج۲، ص۴۶۹، ح۳.

۴- . کافی: ج۲، ص۴۶۹، ح۵.

آداب دعا

اشاره

در باب دعا مطالب فراوانی مورد بحث و گفتگو قرار می گیرد، یکی از آن مطالب پیرامون آداب و شرایط دعا است.

تعمیم دعا

از آداب دعـا تعمیم دعا و عمومیت دادن آن است ، رسول خـدا صـلی الله علیه و آله فرموده انـد: «إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيُعَمِّم(۱)، فَإِنَّهُ أَوْجَبُ لِلدُّعَاء»(۲)؛ «هنگامی که یکی از شـما دعا می کنـد آن را عمومیت دهـد (یعنی سـعی کنـد دعای او دیگران را نیز شامل شود) زیرا این گونه دعا کردن زودتر آدمی را به مقصود می رساند و مستجاب می شود». روش خود اهل بیت: نیز چنین بوده است. برای نمونه می توان به این دعای معروف و مشـهود که خواندن آن، در ماه مبارك رمضان بعد از هر فریضه توصیه شده است، اشاره نمود:

اَللَّهُمَّ أَدْخِلْ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ، السُّرُورَ اللَّهُمَّ أَغْنِ كُلَّ فَقِيرٍ، اللَّهُمَّ أَشْبِعْ كُلَّ جَائِعٍ، اللَّهُمَّ اكْسُ كُلَّ عُرْيَانٍ، اللَّهُمَّ اقْضِ دَيْنَ كُلِّ مَدِينٍ، اللَّهُمَّ فَرِّجْ عَنْ

ص: ۱۴

۱- . «فَلیَعُمَّ» خ.

۲- . عدّه الداعی: ۱۵۷.کافی: ج۲، ص۴۸۷.

كُلِّ مَكْرُوبٍ، اللَّهُمَّ رُدَّ كُلَّ غَرِيبٍ، اللَّهُمَّ فُكَّ كُلَّ أَسِيرٍ، اللَّهُمَّ أَصْلِحْ كُلَّ فَاسِدٍ مِنْ أَمُورِ الْمُسْلِمِينَ، اللَّهُمَّ اشْفِ كُلَّ مَرِيضٍ، اللَّهُمَّ سُدَّ فَقْرَنَا بِغِنَاكَ، اللَّهُمَّ غَيِّرْ سُوءَ حَالِنَا بِحُسْنِ حَالِكَ، اللَّهُمَّ اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَ أَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ، إِنَّكَ عَلى كُلِّ شَيْ ءٍ قَدِير.

ای خدا تو بر اهل قبور نشاط و سور عطا کن. خدایا هر فقیر را بی نیاز گردان. خدایا هر گرسنه را سیر گردان. خدایا هر برهنه را لباس بپوشان. خدای دین هر مدیونی را ادا فرما. خدایا هر غمگینی را دلشاد ساز. خدایا هر غریبی را به وطن باز رسان. خدایا هر اسیری را آزاد گردان. خدیا مفاسد امور مسلمانان را اصلاح فرما. خدای هر مریضی را شفا عنایت کن. خدای به غنای خود جلو فقر ما را ببند. خدایا بدی های حال ما را به خوبی صفات خودت تغییر ده. خدایا دَین ما را ادا فرما و فقر ما را بَدل به غنا و بی نیازی گردان که تو ای خدا بر هر چیز توانایی.

دعا برای عموم و دیگران سبب جلب رحمت الهی و آرزش گناهان دعا کننده می شود.

دعایی برای همه مخلوقات

اشاره

دعایی که دیگران را نیز شامل شود فضیلت بیشتری دارد، و ما از اینجا به فضیلت دعا کردن برای ظهور حضرت مهدی علیه السلام پی می بریم زیرا دعا برای فرج و ظهور امام عصر علیه السلام دعایی است عام و فراگیر، که ماهی های دریا تا ساکنان آسمان از آن بهره مند می شوند.

ص:۱۵

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده اند: «یَفْرَحُ بِخُرُوجِهِ أَهْلُ السَّمَاوَاتِ وَ سُكَّانُهَا »(۱)؛ «اهل آسمان و ساکنان آن با ظهور آن حضرت شادمان می گردند».

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «یَفْرَحُ بِهِ أَهْلُ السَّمَاءِ وَ أَهْلُ الْأَرْضِ وَالطَّیْرُ فِی الْهَوَاءِ وَالْحِیتَانُ فِی الْبَحْرِ»(۲)؛ «اهل آسمان و زمین، پرندگان و چرندگان و حتّی ماهیان دریا به ظهور آن حضرت خوشحال می شوند».

امروز هیچ دعایی به مانند دعا برای فرج و ظهور امام زمان فائده اش عام نیست.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای برافراشته شدن پرچم توحید و سرنگونی پرچم کفر و نفاق در سرتاسر عالم.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای عزّت اسلام و مسلمین در سراسر جهان.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای تحقق عدل و عدالت و گسترش آن در همهٔ گیتی.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای برقراری حقّ و از بین رفتن باطل.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای نجات همهٔ مستضعفان و محرومان و ستمدیدگان و مظلومان عالم.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای نابودی همهٔ ظالمان و ستمگران و زورگویان و دشمنان بشریّت.

ص:۱۶

۱- . غیبت نعمانی: ص۲۱۴، ح۲. بحار الأنوار: ج۵۱، ص۳۹، ح۱۹.

۲- . الملاحم والفتن: ص۲۸۱.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای تحقق آمال و آرزوی همهٔ انبیاء و اولیاء الهی.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای برطرف شدن ظلمت و تاریکی از کرهٔ خاکی و پر شدن آن از نور و روشنایی.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای فراهم شدن رفاه و آسایش و امنیت برای همه به معنای واقعی کلمه.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای رها شدن از اسارت هوا و هوس و رسیدن به آزادی کامل در پرتو ایمان به خدا.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای رشد و کمال انسان ها و برطرف شدن موانع رشد.

دعا برای ظهور امام عصر علیه السلام یعنی دعا برای توسعه علم و دانش و از بین رفتن جهل و نادانی.

دعا برای تعجیل فرج یعنی دعا برای یافتن حیات طیّبه.

دعا برای تعجیل فرج یعنی دعا برای برقراری حکومتی که در طول تاریخ بشریت بی سابقه و بی نظیر است، حکومتی واحد در سراسر دنیا بر اساس توحید و یکتاپرستی و بر اساس تقوا و فضیلت.

دعا برای تعجیل فرج یعنی دعا برای خشنودی امام عصر علیه السلام و خلاص شدن آن حضرت از زندان غیبت.

دعا برای تعجیل فرج یعنی دعا برای به بار نشستن و به ثمر رسیدن درختی که انبیاء و اولیاء آن را با خون خود آبیاری نمودند.

ص:۱۷

دعا برای تعجیل فرج یعنی دعا برای سامان بخشیدن به وضع نابسامان جامعه بشری.

دعا در غیاب مومنین

یکی دیگر از آداب دعا، دعا کردن برای مؤمنین در غیاب آنها است.

مرحوم کلینی از علی بن ابراهیم و او از پدرش نقل کرده است که گفت:

عبداللّه بن جندب را در عرفات دیدم دست ها را به سوی آسمان بالا برده و اشک از دیدگانش جاری بود و دعا می کرد و سوز و حال عجیبی داشت. وقتی مردم پراکنده شدند به او گفتم: هیچ موقفی را بهتر از موقف تو ندیدم.

گفت: به خدا قسم جز برای برادران دینی ام دعا نکردم.

گفتم: چرا برای خودت دعا نکردی؟

گفت: از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام شنیدم که فرمود: «مَنْ دَعَا لِأَخِیهِ بِظَهْرِ الْغَیْبِ نُودِیَ مِنَ الْعَرْشِ وَ لَکَ مِائَهُ أَلْفِ ضِعْفِ مِثْلِه»(۱)؛ «کسی که برای برادر دینی خود در غیاب او دعا کند، از عرش الهی ندایی رسد که: برای تو است صد هزار برابر آنچه برای او دعا کردی»؛ و من دوست نداشتم که «صد هزارِ» تضمین شده را، با «یکی» که نمی دانم مستجاب می شود یا نه، عوض کنم.

امام مجتبی علیه السلام فرموده اند: شب جمعه ای مادرم حضرت زهرا علیها السلام را دیدم که برای همسایگان دعا کرد و برای خود دعا ننمود، عرض کردم:

۱- . کافی: ج۴، ص۴۶۵.

چرا برای خود دعا نکردید؟ فرمود: «الجار ثمّ الدّار»(۱)؛ «پسرم اوّل همسایه سپس خانه».

اسماء نقل می کند: در لحظات پایانی عمر حضرت زهرا علیها السلام دیدم آن بزرگ بانوی اسلام ابتدا غسل کرد و لباسها را عوض نمود سپس رو به قبله نشست و دست ها را به سوی آسمان بالا برد و این گونه دعا کرد: «اِلهی وَسَیِّدی أسْألُکَ بِالَّذینَ اصْطَفَیْتَهُم وَبِبُکاءِ وُلْدِی فِی مُفارِقَتِی أنْ تَغْفِرَ لِعُصَاهِ شِیعَتِی وَشِیعَه ذُرِّیَّتی»(۲)؛ «ای خدای من و ای معبود من، از تو می خواهم به حقّ برگزیدگانت و به اشک چشم فرزندانم در مفارقت من که گنهکاران شیعه را بیامرزی».

اگر از آداب دعا، دعا کردن در غیاب مؤمنین است و آن همه فضیلت دارد، کدام مؤمن عزیزتر از حجّت خدا حضرت مهدی علیه السلام است، دعا کردن برای آن حضرت که سرور و سالار همهٔ مؤمنان و امام و پیشوای ایشان است بدون تردید فضیلت بیشتری خواهد داشت.

فضیلت دعا برای تعجیل فرج و ظهور امام عصر علیه السلام

اشاره

از وظایف مسلّم و قطعی شیعه در دوران غیبت امام عصر علیه السلام دعا کردن برای ظهور آن حضرت است.

وقتی از امام هادی علیه السلام سؤال می کنند: وظیفهٔ شیعیان شما در دوران غیبت چیست؟

۱- . علل الشرایع: ج۱، ص۱۸۲.

۲- . الصحیفه الفاطمیّه الجامعه: ص۷۴ دعاء ۵۲.

می فرماید: «عَلَیْکُمْ بِالدُّعَاءِ وَ انْتِظَارِ الْفَرَج»(۱)؛ «بر شما باد به دعا کردن و انتظار فرج».

و با آنکه روایات فراوانی در این زمینه به ما رسیده ولی اگر نبود جز فرمایش خود امام عصر علیه السلام که در توقیع مبارکش فرموده است: «أَکْثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِیلِ الْفَرَج»(۲)؛ «برای تعجیل فرج زیاد دعا کنید» بر ما لازم بود که اهمّیت بیشتری به این مسأله مهم و حیاتی دهیم و این دعا را در رأس دعاهای خود قرار دهیم.

اهل ولا چو روی به سوی خدا کنند

اوّل به جان گمشدهٔ خود دعا کنند

این دعا از اهمّیّت ویژه ای برخوردار است، هیچ دعایی به مانند این دعا امید دهنده و شور و نشاط آفرین نیست.

دربارهٔ فواید این دعا، عالم بزرگوار مرحوم آیه اللّه سیّد محمّد تقی موسوی اصفهانی «فقیه احمدآبادی» در کتابی که به فرمان مطاع امام عصر علیه السلام نوشته است(۳) صد و ده فائده ذکر نموده است، این کتاب به حقّ کتابی است که در موضوع خودش بی نظیر است و تا کنون کتابی به

ص:۲۰

۱- . بحار الأنوار: ج۹۵، ص۳۳۶.
۲- . بحار الأنوار: ج۵۲، ص۹۲.
۳- . این کتاب که نام آن را هم وجود مقدّس امام عصر علیه السلام انتخاب کرده و فرموده اند: اسمش را بگذار «مکیال المکارم فی فوائد الدعاء للقائم» در سال ۱۴۲۸ ه- با اشراف سبط بزرگوارشان مرحوم آیه اللّه آقای حاج سیّد محمّد باقر موحّد ابطحی قدّس سرّهما در مؤسّسه الإمام المهدی علیه السلام پس از تحقیق و اضافات در ۲ مجلد به چاپ رسیده است.

جامعیّت آن نوشته نشده است، بسیار محکم و مستدل و تحقیق شده این مسأله را مورد بررسی قرار داده و خدمتی شایان به مکتب مهدویت فرموده است.

علامت انتظار

در بخشی از این کتاب شریف آمده است: دعا کردن برای تعجیل فرج علامت انتظار شخص است، کسی که منتظر وقوع مطلبی است برای تحقق آن هرگونه سعی و تلاش می کند و در هر حالی دست به دعا دارد، شما اگر منتظر مسافر عزیزی باشید چه حالی خواهید داشت، مخصوصاً اگر در آمدن او تأخیر شده باشد، آیا آرام می نشینید؟ آیا بی تفاوت می مانید؟ آیا هیچ عکس العملی از خود نشان نمی دهید؟ یا از تمام امکانات خود استفاده می کنید و آنچه در توان دارید به کار می گیرید و از آن جمله همواره از خدا تقاضای آمدن او را دارید و برایش دعا می کنید.

علامت دوستی و محبّت

در قسمت دیگری از کتاب آمده است: دعا کردن برای تعجیل فرج علامت محبّت و دوستی شخص است.

محبّت امام عصر علیه السلام شرعاً و عقلاً بر همه واجب است،

شرعاً واجب است زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را اجر و پاداش رسالت خویش قرار داده و فرموده است: (قُل لا أَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی)(۱) «اجر و پاداشی برای رسالت خویش جز مودّت و دوستی

۱- . سورهٔ شوری: آیهٔ ۲۳.

خویشاوندانم از شما نمی خواهم» و آن را اصل و اساس اسلام معرّفی نموده و فرموده است: «لِكَلِّ شَیْ ءٍ أَسَاسٌ وَ أَسَاسُ الْإِسْلَامِ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَيْت»(۱)، «برای هر چیزی پایه و اساسی است، پایه و اساس اسلام درستی ما اهل بیت است»؛

و عقلاً واجب است زیرا عقل حکم می کند به اینکه هر کس به تو احسانی نمود او را دوست داشته باش و این فطری انسان و در سرشت هر کسی است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده اند: «جُبِلَتِ الْقُلُوبُ عَلَى حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهَا»(۲)؛ «دلها بر دوستی کسی که به آنها احسان کند سرشته شده اند».

چه کسی در عالم وجود لطف و احسانش بر من بیشتر از امام زمان علیه السلام است، هر احسانی که به من خدا نموده و می نماید و هر نعمتی که به من مرحمت کرده، به طفیل وجود آن سرور است، او واسطه فیض الهی و باب رحمت پروردگار و مظهر لطف و عنایت او است. به دست با برکت آن حضرت فیض الهی در عالم منتشر می شود، وجود ما به برکت وجود آن حضرت است، حیات ما بستگی به حیات آن بزرگوار دارد، هر خیری که به ما برسد از ناحیه او می رسد و هر شرّی که از ما دفع شود به عنایت او دفع می شود.

اگر سایه لطف و احسان او بر سر ما نباشد هرگز دشمن به ما امان نخواهد داد، او تکیه گاه ما است، او یار و مددکار ما است، او پناه ما و فریادرس ما است، او از خود ما به ما مهربان تر است، ما همواره مدیون محبّت های بی شائبه او هستیم.

ص:۲۲

۱- . کافی: ج۲، ص۴۶، ح۲.

۲- . تحف العقول: ص۳۷.

وظیفه ما در برابر احسان او

عقل کلّ و هادی سبل رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «مَنْ أَتَی إِلَیْکُمْ مَعْرُوفاً فَکَافِئُوه، فَإِنْ لَمْ تَجِدُواْ فَادْعُوا لَهُ حَتَّی تَعْلَمُوا أَنَّکُمْ قَدْ کَافَأْتُمُوه»(۱)؛ «هرگاه کسی خیری به شما رسانید و احسانی به شما نمود سعی کنید به او پاداش دهید، اگر قدرت نداشتید جبران کنید لا اقل در عوض احسان او برایش دعا کنید و آن قدر دعا کنید که مطمئن شوید پاداش احسان او شده است».

ما هرگز نمی توانیم در برابر احسان امام زمان علیه السلام احسانی به او بنماییم، ما سراسر فقر و نیاز و او از ما بی نیاز است، ما هرگز نمی توانیم جبران الطاف او را بنماییم، لا اقل به این وظیفه انسانی و وجدانی و اخلاقی که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده عمل کنیم یعنی برای آن حضرت دعا کنیم، این کمترین کاری است که ما می توانیم درباره آن حضرت انجام دهیم.

این توقّع و انتظاری است که امام زمان علیه السلام از دوستان و شیعیان خود دارد.

راستی اگر یکی از دوستان شما گرفتار باشد برای نجات او دعا نمی کنید؟ امروز امام زمان ما گرفتار غیبت است.

یا اگر یکی از دوستان شما در زندان باشد برای خلاصی او دعا نمی کنید؟ امروز مولای ما در زندان غیبت است.

یا اگر یکی از دوستان شما آواره شده باشد برای بازگشت او به وطن دعا نمی کنید؟

امروز حجت خدا آواره بیابان ها است.

۱- . شرح فارسی شهاب الأخبار: ۱۶۷.

ای عاشقان برای ظهورم دعا کنید

روز و شبان به سوی خدا التجا کنید

زندان غم مرا به اسارت کشیده است

ای دوستان مرا ز اسارت رها کنید

از من در این زمانه نباشد غریب تر

از بهر این غریب زمانه دعا کنید

دعا کردن برای تعجیل فرج نصرت و یاری امام عصر علیه السلام است.

غربت امام عصر علیه السلام

او مانند جدّ مظلومش امام حسین علیه السلام بی یار و یاور است اگر ندای «هل من ناصر» امام حسین علیه السلام در آن روز بی پاسخ ماند و کسی به ندای غربت آن حضرت جواب نداد، فریاد مظلومانهٔ امام زمان علیه السلام بیش از ۱۱۸۰ سال است فضای عالم را پر کرده و بی پاسخ مانده است. و در طول این مدّت هنوز ۳۱۳ یار مخلص برای آن غریب فراهم نگردیده است.

مرحوم صاحب «مکیال» این عالم دل سوخته درد آشنا به این نکته اشاره نموده و فرموده است:

«فَانظُر أَیُّهَا العاقِل، کَیفَ طالَ السنُون وَمَضَی الأعوام وَلَم تجتمع هذه العدّه للإمام علیه السلام فهذا أقوی شاهد علی قلّه أنصاره وغربته»؛ «نگاه کن چگونه سال های غیبت او طولانی شد و سالیان فراوانی گذشت امّا هنوز

ص:۲۴

این تعداد یار و یاور برای امام علیه السلام جمع نشده است، این خود قوی ترین دلیل و شاهد بر کمی یاران او و غربت آن حضرت است».

«هو روحی فداه غریب، فیا عباد اللّه أعینوه و یا عباد اللّه انصروه»(۱)؛ «او که فدایش شوم غریب است، پس ای بندگان خدا او را کمک کنید، و ای بندگان خدا او را یاری کنید».

آنانکه غربت امام خود را بیشتر درک می کنند برای ظهور آن حضرت بیشتر دعا می کنند.

این دعا باعث زدودن غم ها و غصه ها از قلب غمدیده امام عصر علیه السلام می شود.

رهایی یافتن از فتنه ها و هلاکت ها

دعا کردن برای تعجیل فرج و ظهور امام عصر علیه السلام باعث نجات از هلاکت ها و رهایی یافتن از فتنه ها در آخر الزمان است. دوران غیبت دوران بروز فتنه ها و شبهه ها و تردیدها و ارتدادها است، دوران حیرت و ضلالت است.

امام باقر علیه السلام فرموده اند: «إِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ أَنْ یَکُونَ فِتْنَهٌ یَسْقُطُ فِیهَا کُلُّ بِطَانَهٍ وَ وَلِیجَهٍ حَتَّی یَسْقُطَ فِیهَا مَنْ یَشُقُّ الشَّعْرَ بِشَعْرَتَیْنِ»(۲)؛«ناگزیر فتنه ای به پا شود و آزمایشی پیش آید که خواص و آنانکه محرم رازند در آن سقوط کنند حتّی کسانی که از نظر دقت مو را دو نیمه می کنند و موشکافند در آن سقوط کنند».

۱- . مکیال المکارم: ج۱، ص۱۲۵.

۲- . کافی: ج۱، ص۳۷۰، ح۵.

دوران غیبت دوران غربال شدن است و از این غربال افراد زیادی به بیرون ریخته شوند.

امام صادق علیه السلام فرمودند: «لَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ أَنْ یُمَحَّصُوا وَ یُمَیَّزُوا وَ یُغَرْبَلُوا وَ یُسْتَخْرَجُ فِی الْغِرْبَالِ خَلْقٌ کَثِیر»(۱)؛ «مردم به ناچار باید بازرسی شوند و در بوته امتحان قرار گیرند و غربال شوند، و از غربال افراد زیادی بیرون ریزند».

احمد بن اسحاق به امام عسکری علیه السلام عرض کرد: آیا غیبت آخرین حجّت الهی طولانی خواهد شد؟ امام علیه السلام فرمودند: «إِی وَ رَبِّی حَتَّی یَرْجِعَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ أَکْثَرُ الْقَائِلِینَ بِه»(۲)؛ «آری به پروردگارم سوگند، تا آنکه برمی گردند از این امر – یعنی ولایت و امامت اهل بیت: – بسیاری از کسانی که قائل به آن بوده اند.

و راه رهایی از این فتنه ها و هلاکت ها را به احمد بن اسحاق نشان دادند و فرمودند: «وَ اللَّهِ لَیَغِیبَنَّ غَیْبَةً لَا یَنْجُو مِنَ الْهَلَکَهِ فِیهَا إِلَّا مَنْ ثَبَّتَهُ اللَّهُ عَلَی الْقَوْلِ بِإِمَامَتِهِ وَ وَفَّقَهُ لِلدُّعَاءِ بِتَعْجِیلِ الْفَرَج»(۳)؛ «به خدا سوگند غیبتی خواهد داشت که در آن نجات پیدا نمی کند از هلاکت مگر آنکه خداوند او را بر امامت آن حضرت ثابت بدارد و توفیق دهد تا برای فرج و ظهور آن حضرت دعا کند».

آنانکه تلخی دوران غیبت را بیشترچشیده اند و خواهان رهایی از آن تلخی ها هستند بیشتر دعا می کنند.

ص:۲۶

۱- . کافی: ج ۱، ص ۳۷۰، ح ۲.
۲- . بحار الأنوار: ج ۵۲، ص ۲۴.
۳- . اعلام الوری: ج ۲، ص ۲۴۸.

دعـا کردن برای تعجیـل فرج سـیرهٔ ائمّـهٔ طـاهرین: بوده است، آنهـا برای این مطلب مهمّ دعـا می کرده انـد و تعجیـل فرج را از خداوند تبارک و تعالی درخواست می نموده اند.

مدائنی گوید: در محضـر امام صادق علیه السـلام بودم. حضرت نماز ظهر را بجا آوردند، آنگاه دستهای مبارک را بالا بردند و دعا نمودند: «أَیْ سَامِعَ کُلِّ صَوْتٍ أَیْ جَامِعَ کُلِّ فَوْت أَیْ بَارِئَ کُلِّ نَفْسٍ بَعْدَ الْمَوْت...».

عرض کردم: برای چه کسی دعا کردید؟

فرمود: «دَعَوْتُ لِنُورِ آلِ مُحَمَّد...»؛ «برای نور آل محمّد: و آن کسی که به امر خدا از دشمنان انتقام می گیرد دعا کردم».(۱)

یحیی نوفلی گوید: در بغداد، محضـر مبارک امام کاظم حضـرت موسـی بن جعفر علیه السـلام بودم، حضرت بعد از نماز عصر دسـتها را به طرف آسـمان بالاـ برد و دعـا نمـود: «أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْأَوَّلُ وَ الْآخِرُ وَ الظَّاهِرُ وَ الْبـاطِنُ وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْت...»،

سؤال کردم برای چه کسی دعا کردید؟

ص:۲۷

۱- . فلاـح السائل: ص۱۷۰. بحار الانوار: ج۸۶، ص۶۲، ح۱. امام صادق علیه السـلام فرموده اند: از حقوق ما بر شـیعیان ما این است که بعد از نماز واجب دست به چانه بگیرند و سه مرتبه بگویند: «یا ربّ محمّد عجّل فرج آل محمّد صـلی الله علیه و آله ، یا ربّ محمّـد صـلی الله علیه و آله احفظ غیبه محمّـد صـلی الله علیه و آله ، یا ربّ محمّد صـلی الله علیه و آله انتقم لابنه محمّد صلی الله علیه و آله » مکیال المکارم: ج۲، ص۷، ح۱۰۴۸. صحیفهٔ صادقیه: دعاء ۱۰۷۷.

فرمود: «ذَلِکَ الْمَهْدِیُّ مِنْ آلِ مُحَمَّد:»؛ «برای مهدی آل محمّد علیه السلام دعا کردم».(۱)

از حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام روایت شده است که هنگام شنیدن لقب خاص امام عصر علیه السلام از جا برخاستند، دستهای مبارک را بر روی سر نهادند و برای تعجیل فرج دعا نمودند با این لفظ «اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَهُ، وَ سَهِّلْ مَخْرَجَه».(۲)

یونس بن عبد الرحمان از حضرت رضا علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت امر می فرمودند به دعا کردن برای حضرت حجّت علیه السلام و دعای آن حضرت این بود: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ادْفَعْ عَنْ وَلِیِّکَ وَ خَلِیفَتِکَ وَ حُجَّتِکَ عَلَی خَلْقِکَ...»، «خداوندا بر محمّد و آل محمّد درود فرست و از ولیت و جانشینت و حجتت بر خلق... حمایت کن...».(۳)

و ما به پیروی از امامان خود که مقتدای ما هستند باید با قلبی سرشار از امید برای امام زمان و ظهور باشکوه شان دعا کنیم و در این امر مهمّ و حیاتی کوتاهی ننماییم.

۱- . فلاح السائل: ص ۲۰۰.

۲- . الزام الناصب: ج ۱، ص ۲۴۹.

۳- . جمال الاسبوع: ۵۱۳، بحار الأنوار: ۹۲/۳۳۲ ح ۵.

فصل دوم : پژوهشی پیرامون دعای اللهم کن لولیک ....

اشاره

ص:۲۹

دعای «اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ»

یکی از دعاهـای معروف و مشـهور که در محافل و مجالس و نمازها و تعقیبات خوانـده می شود دعای «اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّک» می باشد.

مرحوم شـیخ عبّاس قمّی در کتاب شـریف «مفاتیح الجنان» این دعا را در اعمال شب بیست و سوم ماه رمضان آورده است، می نویسد:

روایت کرده محمّد بن عیسی به سند خود از صالحین: که فرمودند: مکرّر می کنی در شب بیست و سوم از ماه رمضان این دعا را در حـال سـجود و قیـام و قعود و بر هر حـالی که هستی در تمـام ماه و هر چه ممکنت شود و هر زمانی که حاضـر شود تو را یعنی یادت بیاید این دعا، در روزگار حیاتت.

می گویی بعد از ستایش کردن حق تعالی به بزرگواری و فرستادن صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه و آله :

«اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ فُلَـانِ بْنِ فُلَـان (وبه جای فلان بن فلان بگو: الْحُجَّهِ بْنِ الْحَسَنِ(صَـلَوَاتُکَ عَلَیْهِ وَ عَلَی آبَائِه فِی هَـذِهِ السَّاعَهِ وَ فِی کُلِّ سَاعَهٍ وَلِیّاً وَ حَافِظاً وَ قَائِداً وَ نَاصِراً وَ دَلِیلًا وَ عَیْناً حَتَّی تُسْکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً وَ تُمَتِّعَهُ فِیهَا طَوِیلا».(۱)

و در کتاب منازل الآخره می فرماید:

«واعلم أنّ العلماء قد ذکروا فی کتبهم أنّ من تکالیف العباد فی زمن الغیبه

۱- . مفاتیح الجنان: ص ۳۱۰.

الـدعاء لصاحب الزمان عليه السـلام ومن جمله تلك الأدعيه الوارده تقول دائماً بعد تمجيد اللّه تعالى والصـلاه على النبىّ الأكرم وآله: اللَّهُمَّ كُنْ لِوَلِيِّكَ...» ؛ «بـدان علمـاء در كتابهـاى خـود ذكر كرده انـد كه از تكـاليف بنـدگان در زمـان غيبت دعـا براى حضـرت صاحب الزمان عليه السـلام است و از جمله دعاهايى كه وارد شـده اين دعا است كه بعـد از تمجيد خداوند تبارك و تعالى و صلوات فرستادن بر محمّد و آل محمّد: مى گويى: اللَّهُمَّ كُنْ لِوَلِيِّكَ ...».(۱)

ترجمهٔ دعا

«اللّهم كُنْ لِوَلِيّك الحجّه بن الحسن صَلَواتك عليه وعلى آبائه فى هذه الساعه وفى كلّ ساعه وليّاً وحافظاً وقائداً وناصـراً ودَليلاً وعَيناً حَتّى تُسكنه اَرضك طوعاً وتمتّعه فيها طويلاً».

خداونـدا براى ولىّت حجه بـن الحسـن - كـه درود تـو بر او و پـدران بزرگـوارش بـاد - در اين زمـان و در هر وقت و زمـانى سرپرست، نگهـدار، پيشوا، يار، راهنما و ديـده بان باش تا آنكه او را بر روى زمين با ميل و رغبت ساكن گردانى و براى مدّتى طولانى بهره مند نمايى.

توضيح فقرات دعا

* «اللّهمّ كن لوليك ...»

يعنى خداوندا بوده باش براى ولىّت امام زمان عليه السلام ،

در ضـمن دعاهاى ديگر شبيه اين عبارت آمده است، مثلاً در ضمن دعاى استخاره به درگاه ربوبى عرض مى كنيم: «... كن لى ولا تكن علىّ»

۱- . منازل الآخره: ص۲۸۷.

یعنی به نفع من باش و به ضرر من مباش.

«لام» در کلمهٔ «لِولیک» از نظر ادبیات عرب برای کمک و معاضدت و همراهی و همیاری می باشد.

* ولیّاً

«ولی» در معانی مختلفی به کار می رود، یکی از معانی آن یار است و در اینجا مناسب نیست چون بعد از آن کلمه «ناصراً» ذکر شده است، بلکه مناسب این است که گفته شود در اینجا به معنای سرپرست و تدبیر کننده امور به کار رفته است. مانند این آیه شریفه که می فرماید: (وَ مَا لَکُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِیٍّ وَ لاَ نَصِیرٍ)(1)؛ «برای شما جز خدا سرپرستی و یاری نیست» از کلمهٔ «نصیر» که در آیه ذکر شده معلوم می شود که «ولی» به معنای متولّی امر است.

* حافظاً

حفظ در معانی مختلفی به کار رفته است، یکی از معانی آن به خاطر سپردن است برخلاف نسیان که به معنای از خاطر بردن و فراموشی است، یکی از معانی آن مراعات کردن است و معنای مناسب در اینجا نگهداری نمودن است.

«حفظ الشیء» یعنی آن چیز را از تلف شدن نگهداشت، «حَفِظَهُ اللّهُ» یعنی خداوند او را نگهداری کند و اجازه ندهد به او آسیبی رسد. و در آیهٔ شریفه آمده است (فَاللّهُ خَیرٌ حافِظاً وَهُوَ أَرحَمُ الرّاحِمینَ)(2)؛ «او بهترین نگهدارنده و مهربان تر از همه مهربان ها است».

۱- . سورهٔ بقره، آیه۱۰۷.

۲- . سورهٔ یوسف: آیه۶۴.

* قائداً

قائد به معنای پیشوا و زمامدار است کسی که پیشاپیش دیگران حرکت می کند و آنها را به همراه خود می برد، به فرمانده گروهان یا گردان لشکر قائد گفته می شود.

* ناصراً

نَصْیر و نصرت به معنای یاری و معاونت است و خداوند (نِعمَ المَولی وَنِعمَ النَّصیر)(۱) است، بهترین یار و مددکار است و فرموده است: (وَإن یَنصُرکُمُ اللّهَ فَلا غالِبَ لَکُم)(۲)؛ «اگر خدا شما را یاری نماید و یاور شما باشد هیچ کس بر شما چیره نمی شود». و فرموده است: (وَکَفی بِاللّهِ وَلِیّاً وَکَفی بِاللّهِ نَصیراً)(۳)؛ «خداوند از جهت سرپرستی و یاری بس است و کفایت می کند».

* دلیلاً

دلیل صیغه مبالغه است مثل علیم و قدیر از عالم و قادر به معنای راهنما.

دَلالَه: مصدر است مثل أماره، یعنی آنچه را که بوسیله آن شناسایی چیزی حاصل می شود مثل الفاظ که بوسیلهٔ آنها شناسایی معانی حاصل می شود.

الدالّ: کسی یا چیزی است که از او دلالت حاصل می شود و بدست می آید.

۱- . سورهٔ انفال: آیهٔ ۴۰.

۲- . سورهٔ آل عمران: آیهٔ ۱۶۰.

۳- . سورهٔ نساء: آیهٔ ۴۵.

* عیناً

برای عین معانی مختلفی ذکر کرده اند، به معنای چشم، عضوی که به وسیلهٔ آن دیدن حاصل می شود، به معنای چشمهٔ آب، به معنای شریف قوم و ...

در اینجا معنای مناسب مراقب و نگهبان و دیده بان است، یعنی او را مورد نظر خویش قرار بده.

* حتی تسکنه أرضک طوعاً

تا آنکه او را با رضایت و میل در حالی که مبسوط الید است و در اختیار و فرمان تو می باشد بر روی زمین ساکن گردانی. و آن روزی است که (تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ)(1)؛ «زمین به زمین دیگر دگرگون می شود».

در تفسیر آن گفته اند: «ومن نسل علیّ القائم المهدی الذی یبدّل الأرض غیر الأرض»(2)؛ «از نسل مبارک امیرالمؤمنین علیه السلام آن قیام کننده یعنی حضرت مهدی علیه السلام است که زمین را به زمین دیگری دگرگون خواهد ساخت».

زمین مرده را احیا خواهد نمود، زمینی که با کفر اهل آن مرده است با از بین بردن کفر و ریشه کن ساختن آن زنده می گرداند.

امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه شریفه (اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا)(3)؛ «بدانید که خداوند زمین را زنده می گرداند بعد از مردن آن» فرمودند: مقصود از «مردن زمین» کفر اهل آن است چون کافر حکم

۱- . سورهٔ ابراهیم: آیهٔ۴۸

۲- . غیبت نعمانی: ص۱۶۴.

۳- .[۲] سورهٔ حدید: آیهٔ ۱۷.

میّت را دارد، خداوند به وسیله قائم ما اهل بیت: آن را زنده می گرداند، یعنی به زمین و اهل زمین پس از مردن آن حیات تازه می بخشد.(۱)

او زمینی را که با بیدادگری حیات خود را از دست داده با دادگری زنده می گرداند.

امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه مذکور فرمودند: «یحییها بعدل القائم علیه السلام بعد موتها بجور أئمّه الظلم و الضلال»(۲)؛ «زمین را با عدل امام قائم علیه السلام زنده می گرداند بعد از آنکه با ظلم و ستم پیشوایان ظلم و ضلالت مرده باشد».

حضرت موسی بن جعفرعلیه السلام در تفسیر این آیه فرمودند: «مقصود زنده شدن زمن با قطرات باران نیست، بلکه مقصود این است که خداوند مردانی را بر می انگیزد و آن ها عدل را زنده می سازند و با احیای عدل زمین حیات خواهد یافت».(۳)

و او بر کسانی که در زمین به استضعاف کشده شده اند منّت خواهد گذاشت و آنان را پیشوای مردم قرار خواهد داد.

امیرالمؤمنین در تفسیر آیهٔ شریفه (وَ نُرِیدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَی الَّذِینَ اسْتُضْعِفُوا فِی الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوارِثِینَ)(۴) فرموده اند: «مقصود از مستضعفین ما هستیم، خداوند مهدی ما را خواهد رسانید و او عزّت ما را ظاهر خواهد ساخت و دشمنان ما را خوار و ذلیل خواهد نمود».(۵)

۱- . کمال الدین: ج۲، ص۶۶۸، ح۱۳.

۲- تأویل الآیات: ۶۳۹ص.

۳- کافی: ج۷، ص۱۷۴، ح۲.

۴- سورهٔ قصص: آیه۵.

۵- منتخب الانوار المضیئه: ۱۷.

و این وعـده الهی است که سـرانجام اهـل ایمـان و افراد شایسـته را خلافـت بخشـد در روی زمین، تـا بـدون هیچگونه خوف و وحشتی خدا را خالصانه عبادت کند، در آیۀ شریفه آمده است:

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَیَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیُمَکِّنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضَی لَهُمْ وَ لَیُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً یَعْبُدُونَنِی لاَ یُشْرِکُونَ بِی شَیْئاً)(۱)؛ «خداونـد به کسانی از شـما که ایمان آورده و عمل صالـح انجام دهنـد وعده داده است که آن ها را در زمین خلافت بخشد همان طور پیشـینیان را خلافت بخشـید و ثابت و پابرجـا و قدرتمنـد سـازد برای ایشان دین ایشان را ، آن دینی را که خـدا پسـندیده برای ایشان و ترس ایشان را مبـدل به امن و ایمن گرداند تا خالصانه مرا بپرستند و کسی را و یا چیزی را شریک قرار دهند».

امام صادق علیه السـلام در تفسـیر آیه فرمودند: «نزلت فی القائم واصـحابه»(۲)؛ «این آیه شـریفه درباره امام قائم علیه السـلام و اصحاب آن حضرت نازل شده است».

و این از امور حتمیه است که روزی بندگان صالح وارثین زمین خواهند بود، خداوند این بشارت را در قرآنش به ما داده است: (وَ لَقَدْ کَتَبْنَا فِی الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّکْرِ أَنَّ الْأَرْضَ یَرِثُهَا عِبَادِیَ الصَّالِحُونَ)(۳)؛ «و ما در زبور

۱- سورۀ نور: آیۀ ۵۵.
۲- غیبت نعمانی: ص ۲۴۰، ح۳۵.
۳- سورۀ انبیاء آیۀ ۱۰۵.

داود بعد از تورات موسی علیه السلام نوشتیم که بندگان شایسته وارثان زمین خواهند شد».

امام باقر علیه السلام فرموده اند: «هم اصحاب المهدی علیه السلام فی آخر الزمان»(۱)؛ «آن ها اصحاب حضرت مهدی علیه السلام خواهند بود در آخر الزمان».

و آن روز که آخرین ذخیرهٔ الهی در زمین مستقر گردد زمین را از هر گونه آلودگی و پلیدی تطهیر خواهند بود.

امام صادق علیه السلام در ضمن حدیثی فرمودند: «و یطهّر الأرض من کلّ جور وظلم»(۲)؛ «او زمین را از هر گونه ظلم و ستم پاک خواهد نمود».

حضرت موسی بن جعفر۸ در ضمن حدیثی فرمودند: «یطهّر الارض من أعداء الله عزّ وجلّ ویملؤها عدلاً کما ملئت جوراً و ظلماً»(۳)؛ «او زمین را از لوث وجوود دشمنان خدا پاک خواهد نمود و آن را پر از عدل و داد خواهد نمود همان طور که پر از ظلم و ستم شده باشد».

دعبل در محضر حضرت رضا علیه السلام وقتی قصیده خود را سرود، و به این دو بیت که دربارهٔ امام عصر علیه السلام است، رسید:

خروج امام لا محاله خارج

یقوم علی اسم الله والبرکات

یمیّز فینا کلّ حق وباطل

ویجزی علی النعماء والنقمات

خروج امامی که قطعاً ظهور می کند/ و به نام خدا و برکت های

۱- بحارالانوار: ج۱۴، ص۳۳.
۲- کمال الدین: ج۲ ص۳۳۶.
۳- کمال الدین : ج۲ ص۳۶۱ ضمن ح۵.

فراوان قیام می نماید. در میان ما هر حقی را از باطل جدا می سازد/ و به مناسبت، پاداش نیکو یا کیفر بد خواهد داد.

حضرت رضا علیه السلام به شدت گریستند و سپس فرمودند: ای خزاعی روح القدس این دو بیت را به زبان تو جاری ساخت. آیا می دانی آن امام کیست؟ دعبل عرض کردک نه، ای مولای من من، هیمن مقدار شنیده ام که امامی از شما ظهور خواهد کرد و زمین را از هر گونه فساد پاک می گرداند و آن را از عدل و داد پر می سازد همان طور که پر از ظلم و ستم شده باشد.

امام علیه السلام فرمود: ای دعبل، امام بعد از من محمّد است و پس از محمّد فرزندش علی است، و بعد از علی فرزندش حسن، و پس از حسن فرزندش حجّت قائم: است، که در غیبتش انتظار او را کشند و در ظهورش مطاع او باشند.

سپس فرمود: «لو لم یبق من الدنیا إلّا یوم واحد لطوّل الله عزّ وجلّ ذلک الیوم حتّی یخرج فیملأ الأرض عدلاً کما ملئت جوراً»(۱)؛ «اگر نماند از عمر دنیا جز یک روز، خدا آن را آن قدر طولانی نماید تا آن حضرت ظهور کند و زمین را پر از عدل و داد نماید همان طور که پر از ظلم و بیداد شده باشد».

گر ظلم وستم شود بسی عالم سوز

وز عمر جهان نماند الا یک روز

آن قدر بر آن روز خدا افزاید

تا صاحب ما شود به عالم پیروز

۱- کمال الدین: ج۲ ص۳۷۲.

خوشا به حال کسانی که آن روز را درک کنند و شاهد قیام شکوهمند آن حضرت و فتح نمایان او باشند.

«طوبی لمن أدرک زمانه ولحق أوانه وشهد أيّامه» ؛ «خوشا به حال کسی که آن زمان را درک کند و به آن دوران برسد و شاهد آن روزگار باشد».

* وتمتعه فيها طويلًا

و برای مدّت طولانی در آن مسند او را بهره مند فرمایی. تا آنچه آرزوی همهٔ انبیاء و اولیاء الهی از دیر زمان بوده تحقق پیدا کند و تنها یک دین کامل در سراسر جهان حاکم شود که آن اسلام است و تمام مکاتب و مذاهب دیگر را از صحنه خارج نماید و این وعدهٔ الهی در قرآن که فرموده است: (هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیُظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ)(۱) تحقق پیدا کند و عدل را جایگزین ظلم و علم را جایگزین جهل و نور را جایگزین ظلمت نماید.

ابوبصیر از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که در تفسیر آیهٔ مذکور فرمودند: «وَ اللهِ مَا نَزَلَ تَأْوِیلُهَا بَعْدُ وَ لَا یَنْزِلُ تَأْوِیلُهَا حَتَّی یَخْرُجَ الْقَائِم»(۲)، «به خدا سوگند زمان تأویل آن هنوز فرا نرسیده و فرا نخواهد رسید تا آنکه آن قیام کننده ظهور فرماید».

ص: ۴۰

۱- سورهٔ توبه: آیهٔ ۳۳. «او کسی است که پیامبر خود را به هدایت و دین حق فرستاد تا آن را بر هر چه دین است پیروز گرداند...»

۲- کمال الدین: ص ۶۷۰.

مصادر دعا

این دعا در بعضی از مصادر شیعه ذکر شده است و ما ذیلاً به نقل آن می پردازیم:

۱. در کتاب شریف «کافی»:

مُحَمَّدُ بْنُ عِیسَی بِإِسْنَادِهِ عَنِ الصَّالِحِینَ: قَالَ: تُکَرِّرُ فِی لَیْلَهِ ثَلَاثٍ وَ عِشْرِینَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَذَا الدُّعَاءَ سَاجِداً وَ قَائِماً وَ قَاعِداً وَ عَلَی کُلِّ حَالٍ وَ فِی الشَّهْرِ کُلِّهِ وَ کَیْفَ أَمْکَنَکَ وَ مَتَی حَضَرَکَ مِنْ دَهْرِکَ تَقُولُ بَعْدَ تَحْمِیدِ اللَّهِ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی وَ الصَّلَاهِ عَلَی النَّبِیِّ۹: اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ فِی هَذِهِ السَّاعَهِ وَ فِی کُلِّ سَاعَهٍ وَلِیّاً وَ حَافِظاً وَ نَاصِراً وَ دَلِیلًا وَ قَائِداً وَ عَوْناً (وَ عَیْناً) حَتَّی تُسْکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً وَ تُمَتِّعَهُ فِیهَا طَوِیلًا.(۱)

۲. در کتاب شریف «تهذیب»:

مُحَمَّدُ بْنُ عِیسَی بِإِسْنَادِهِ عَنِ الصَّادِقِینَ: قَالَ: وَکَرِّر ... تَقُولُ بَعْدَ تَحْمِیدِ اللَّهِ تَعَالَی ... اللَّهُمَّ کُنْ ... وَلِیّاً وَ حَافِظاً وَ قَائِداً وَ نَاصِراً وَ دَلِیلًا وَ عَیْناً حَتَّی تُسْکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً وَ تُمَکِّنَهُ فِیهَا طَوِیلًا.(۲)

۱- . کافی، محمّد بن یعقوب کلینی، متوفای سال ۳۲۸ه- : ج۴، ص۱۶۲، ح۴. مستدرک الوسائل: ج۷، ص۴۸۳، ح۵، و در آن کلمهٔ «عوناً» نیست. مرآه العقول: ج۱۶، ص۳۹۴، ح۴.

۲- . تهذیب، شیخ طوسی، متوفای سال ۴۶۰ ه- : ج۳، ص۱۰۲، ح۳۷.

۳. در کتاب شریف «اقبال الأعمال»:

جماعه من أصحابنا، و قد اخترنا ما ذکره ابن أبی قرّه(۱) فی کتابه، فقال: بإسناده إلی علیّ بن الحسن بن علیّ بن فضّال، عن محمّد بن عیسی بن عبید، بإسناده عن الصّالحین: قال: و کرّر ... تقول بعد تمجید اللّه تعالی ... : اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ، الْقائِمِ بِأَمْرِکَ، الْحُجَّهِ، مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَهْدِیِّ، عَلَیْهِ وَ عَلی آبائِهِ أَفْضَلُ الصَّلاهِ وَ السَّلام، فِی هذِهِ السَّاعَهِ وَ فِی کُلِّ ساعَهٍ، وَلِیّاً وَ حافِظاً وَ قائِداً، وَ ناصِراً وَ دَلِیلًا وَ مُؤَیِّداً، حَتَّی تُسْکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً، وَ تُمَتِّعَهُ فِیها طُولًا وَ عَرْضاً، وَ تَجْعَلَهُ وَ ذُرِّیَّتَهُ مِنَ الْأَئِمَّهِ الْوارِثِینَ. اللَّهُمَّ انْصُرْه ...(۲)

۴. در کتاب شریف مصباح کفعمی:

وَ عَنْهُمْ: کَرِّر ... تَقُولُ بَعْدَ تَمْجِیدِهِ تَعَالَی .... اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمَهْدِیِّ فِی هَذِهِ السَّاعَهِ ... وَ تُمَتِّعَهُ فِیهَا طَوِیلًا.(۳)

۵. در کتاب شریف «مزار کبیر»:

رَوَی مُحَمَّدُ بْنُ عِیسَی بِإِسْنَادِهِ عَنِ الصَّالِحِینَ: قَالَ: وَ کَرِّرْ فِی لَیْلَهِ الثَّلَاثِ وَ عِشْرِینَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَذَا الدُّعَاءَ سَاجِداً أَوْ قَائِماً أَوْ قَاعِداً وَ عَلَی کُلِّ حَالٍ، وَ فِی الشَّهْرِ کُلِّهِ، وَ کَیْفَ أَمْکَنَکَ وَ مَتَی حَضَرَ مِنْ دَهْرِکَ،

۱- . از مشایخ «نجاشی» است.

۲- . اقبال الاعمال، سید بن طاووس، متوفای سال ۶۶۴ ه- : ج۱، ص۱۹۱. بحار الأنوار: ج۹۷، ص۳۴۹، در این مصدر کلمه «الحجّه» نیست. صحیفه صادقیه: دعاء ۱۵۱.

۳- . المصباح، کفعمی، متوفای سال ۹۰۰ ه- : ۵۸۶. البلد الأمین: ۲۰۳.

فَتَقُولُ بَعْدَ تَمْجِيدِ اللَّهِ تَعَالَی وَ الصَّلَاهِ عَلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللَّهُ عَلَیْهِ وَ آلِهِ: اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ فِی هَذِهِ اللَّیْلَهِ وَ فِی کُلِّ سَاعَهٍ، ... وَ تُمَتِّعَهُ فِیهَا طَوِیلاً.(۱)

۶. در کتاب شریف «فلاح السائل»:

بِرِوَایَهِ جَدِّی أَبِی جَعْفَرٍ الطُّوسِیِّ. قَالَ مَا هَذَا لَفْظُهُ: مُحَمَّدُ بْنُ عِیسَی بِإِسْنَادِهِ عَنِ الصَّالِحِینَ: قَالَ: تُکَرِّرُ فِی ... تَقُولُ بَعْدَ تَحْمِیدِ اللَّهِ تَعَالَی ... اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ فِی هَذِهِ السَّاعَهِ وَ فِی کُلِّ سَاعَه ... وَ تُمَتِّعَهُ فِیهَا طَوِیلاً.(۲)

۷. مرحوم علّامه مجلسی در «بحار الأنوار» در اعمال صبح روز جمعه از یک کتاب کهن از تألیفات پیشینیان یک دعای طولانی را نقل کرده و فرموده: این دعا بعد از نماز صبح خوانده می شود، بعضی از فقرات دعا چنین است:

اللَّهُمَّ کُنْ لِوَلِیِّکَ فِی خَلْقِکَ وَلِیّاً وَ حَافِظاً وَ قَائِداً وَ نَاصِراً حَتَّی تُسْکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً وَ تُمَتِّعَهُ مِنْهَا طَوْلًا وَ تَجْعَلَهُ وَ ذُرِّیَّتَهُ فِیهَا الْأَئِمَّهَ الْوَارِثِینَ ... تا آخر دعا.(۳)

۸. مرحوم کفعمی در «بلد الأمین» دعایی را برای امام عصر علیه السلام نقل کرده که در ساعت دوازدهم خوانده شود:

یَا مَنْ تَوَحَّدَ بِنَفْسِهِ عَنْ خَلْقِه ... أَسْأَلُکَ بِحَقِّ وَلِیِّکَ الْخَلَفِ الصَّالِحِ بَقِیَّتِکَ

۱- . مزار کبیر، ابن مشهدی، متولّد سال ۵۱۰ ه- : ۶۱۱.

۲- . فلاح السائل، سیّد بن طاووس، متوفّای سال، ۶۶۴ ه- : ۴۵.

۳- . نجم الثاقب، محدّث نوری، متوفای سال ۱۳۲۰ ه- : ج۲، ص۷۲. بحار الأنوار، علّامه شیخ محمّد باقر مجلسی، متوفای سال ۱۱۱۰ ه- : ج۸۶، ص۳۴۰. وج۱۰۲، ص۳۱۴. صحیفه: دعاء ۱۵۲.

فِی أَرْضِـکَ الْمُنْتَقِمِ لَـکَ مِنْ أَعْـدَائِک ... وَ کُنْ لَهُ وَلِیّـاً وَ حَافِظـاً وَ نَاصِـراً وَ قَائِـداً وَ کَالِئاً وَ سَاتِراً حَتَّی تُسْـکِنَهُ أَرْضَکَ طَوْعاً وَ تُمَتِّعَهُ فِیهَا طَوِیلًا یَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِین...(۱)

۹ - دعـای دیگری به عنوان دعـاء کنز العرش آورده است که مرویّ عن النـبیّ صـلی الله علیه و آله و طولا-نی است در قسـمت های آخر دعا این فقره آمده است:

اللهم وکن لولیـک فی أرضـک و حجّتـک علی عبـادک ولیّـاً وحافظاً وقائـداً و ناصـراً ودلیلاً و عیناً حتّی تسـکنه أرضک طوعا وتمتّعه فیها طویلا وعجّل فرجه.(۲)

۱- . البلد الأمین، کفعمی، متوفای سال ۹۰۰ ه- : ص۱۴۵.

۲- . مصباح کفعمی: ص۳۵۶، الصحیفه النبویّه: ۲۹۸ دعا۲۴۲.

بررسی در متن دعا

آنچه مرحوم شیخ عباس قمی در کتاب «مفاتیح» ذکر فرموده اند با نسخه «فلاح السائل، ص۴۵» و «بلد الأمین، ص۲۰۳» متحد است، در سائر مصادر اندکی اختلاف مشاهده می شود که ذیلاً به آنها اشاره می کنیم.

در کتاب تهذیب: ج۳، ص۱۰۲ ح۳۷ تنها اختلافی که در متن دعا مشاهده می شود کلمهٔ «تمکّنه» است که به جای «تمتّعه» آورده شده است.

در کتاب کافی: ج۴، ص۱۶۲ ح۴ بعد از تحمید خداوند است نه تمجید او، و در متن دعا بعضی از الفاظ جا به جا شده اند به این صورت «ولیّاً وحافظاً وناصراً ودلیلاً وقائداً».

در کتاب مصباح کفعمی: ص۵۸۶ به جای «فلان بن فلان» «محّد بن الحسن المهدی» ذکر شده است.

در کتاب مزار کبیر: ص۶۱۱ به جای «فی هذه الساعه»، «فی هذه اللیله» ذکر شده.

در کتاب اقبال: ج۱، ص۱۹۱ به جای «فلان بن فلان» «القائم بأمرك، الحجّه، محمّد بن الحسن المهدی» آورده شده و به جای کلمهٔ «عیناً» کلمهٔ «مؤیّداً» و به جای «طویلاً» «طولاً و عرضاً» ذکر گردیده و چند سطر به دعا افزوده شده است.

فصل سوم: بررسی سندی دعای اللهم کن لولیک ....

اشاره

ص:۴۷

بررسی در سند دعا

کلینی; در کافی، کتاب الصیام باب الدعاء فی العشر الاواخر من شهر رمضان، از محمّد بن عیسی بإسناده عن الصالحین این دعا را نقل کرده است.

باید گفت: این سند تعلیق است بر حدیث ۲ در همین باب، به این صورت: احمد بن محمّد، عن علیّ بن الحسین، عن محمّد بن عیسی.... زیرا کلینی; نمی تواند بدون واسطه از محمّد بن عیسی نقل کند.

راوی این دعا

اشاره

محمّد بن عیسی بن عبید بن یقطین از وابستگان اسد بن خزیمه و کنیه اش ابوجعفر است و به گوشه ای از ترجمهٔ او اکتفا می کنیم.

نجاشی در کتاب رجال خود، او را توثیق نموده و گفته است: «جلیل فی أصحابنا، ثقه، عین، کثیر الروایه، حسن التصانیف، روی عن أبی جعفر الثانی علیه السلام مکاتبه ومشافهه»؛ «او در میان اصحاب، جلیل القدر و مورد اطمینان و معروف است و راوی روایات زیادی می باشد، از حضرت جواد الأئمّه: مکاتبه ای و شفاهی روایت کرده است.

شیخ; در فهرست ضمن اظهار نظری او را از اصحاب حضرت علی بن موسی الرضا و امام هادی و امام عسکری علیه السلام ذکر کرده است.

کشی; در کتاب رجال خود از علی بن محمّد قتیبی نقل کرده است که فضل بن شاذان، عبیدی (محمّد بن عیسی) را دوست می داشت و او را می ستود و مدح می کرد و می گفت در همردیفانش مانند او نیست.

ابن ولید متوفای سال ۳۴۳ ه- او را جرح کرده، و شیخ طوسی; و صدوق; از وی نقل کرده اند، و به نظر می رسد که این جرح از جهت آن است که محمّد بن عیسی قدح پاره ای از بزرگان امثال زراره و محمّد بن مسلم و... را نقل کرده که بحثی فنّی است و جایگاه خود را می طلبد.

ص:۵۰

محمد بن عیسی بن عبید در میان رواه

الف: کسانی که محمد بن عیسی از آن ها روایت کرده است

أبان بن عثمان – الاستبصار: ۳۰۵/۱

ابراهیم بن محمد المدنی – الکافی: ۸۰/۴ ح ۱

ابن أبی عمیر – الکافی: ۱۰۰/۴ ح ۱

ابن فضال – صفات الشیعه: ۷

ابواحمد الازدی – الإختصاص: ۲۱۶

أبوجمیله – الکافی: ۲۱۶/۲

ابوزکریا الأعور – الفقیه: ۴۶۴/۴

ابوعلی بن راشد – الکافی: ۱۷۴/۴ح ۲۳

ابوالقاسم الصیقل – التهذیب: ۳۸۲/۶ ح ۲۴۹

ابومحمد الأنصاری – امالی الصدوق: ۴۷۵ ح۱۳

احمد بن ابراهیم الکرمانی – التهذیب: ۲۲۴/۶

احمد بن حمزه العدوی – الخصال: ۶۴۵/۲

احمد بن محمد – الکافی: ۵۱/۴ ح۸

اسماعیل بن أبان – کمال الدین: ۶۴۸/۲ ح۳

بشیر – مهج الدعوات: ۱۹۸

جعفر بن عیسی، أخوه – الکافی: ۱۴۶/۴ ح ۵

الحسن بن راشد – عیون أخبار الرضا علیه السلام : ۲۲۱/۲ ح ۴۰

الحسن بن علی بن فضال – کمال الدین: ۴۱۲/۲ ح ۱۰

الحسن بن على بن يقطين - الكافى: ۳۱۷/۵ ح ۵۲

ص:۵۱

الحسن بن على الخزاز – كمال الدين: ۲۲۸

الحسن بن على الوشاء – عيون أخبار الرضا عليه السلام : ۲۱۷/۲

الحسن بن محبوب – علل الشرائع: ۱۹۵/۱ ح ۲

الحسن بن محمد بن بشار –غيبيه الطوسى: ۳۱ح ۷

الحسين بن بشار – عيون أخبار الرضا عليه السلام : ۲۰۹/۲

حماد بن عيسى – الكافى: ۱۰۸/۱

حنان بن سادير الصيرفى – امالى الطوسى: ۱۴۷

داود بن أبى زيد –الفقيه: ۴۵۳/۴

داود بن رزين –عيون أخبار الرضا : ۲۱۹ح ۳۲

زرعه بن محمد الحضرمى –الخصال: ۳۳۶/۱

زكريا بن محمد المؤمن –الخرائج: ۸۶۸/۲

زياد القندى – الكافى: ۲۳۱/۷ ح۱

سعيد بن جناح – الفصول المختاره: ۹۶

سليمان بن جعفر الجعفرى – التوحيد: ۳۳۸

سليمان بن حفص المروزى – الكافى: ۳۴۴/۳ ، الفقيه: ۳۱۰/۳

سليمان بن راشد – ثواب الاعمال: ۱۰۲، التوحيد: ۴۸

سليمان بن رشيد – امالى الصدوق: ۳۸۰ح۹

صالح بن محمد –الامامه والتبصره: ۱۲۶ ح ۱۲۷، كمال الدين: ۳۴۶/۲ ح۳۴

صفوان بن يحيى – علل الشرائع: ۱۹۵/۱ ح۴

العباس بن معروف – علل الشرائع: ۴۱۵/۲ ح۱

عبدالرحمان بن أبی نجران - التوحید: ۱۰۶ ح۶

عبد الرحمان بن أبی هاشم - مهج الدعوات: ۳۳۳

عبد العزیز بن المهتدی - التهذیب: ۱۱۸/۹ ح ۴۴۲

ص:۵۲

عبدالله بن حماد الأنصاری – الخصال: ۶۴۵/۲ ح ۳۰

عبدالله بن المغیره – علل الشرائع: ۱۹۵/۱ ح۴

عبید الله بن عبد الله الدهقان – الکافی: ۳۲۴/۶

عثمان بن عیسی – التهذیب: ۲۴۲/۴ ، امالی المفید: ۱۵۷

علی بن أسباط – الکافی: ۴۶۵/۱

علی بن اسماعیل المیثمی علل الشرائع: ۲۰۱/۱

علی بن الحکم – الکافی: ۵۰/۴

علی بن سلیمان بن رشید– التهذیب: ۲۲۸/۷

علی بن مهزیار – التهذیب: ۲۲۸/۷

علی بن النعمان – علل الشرائع: ۱۹۵/۱ ح ۴

علی بن یحیی – الکافی: ۴۰ / ۴ ح۸

فیض بن مالک المدائنی – عیون أخبار الرضا علیه السلام ۲۲۰/۲ ح۳۵

القاسم بن یحیی – علل الشرائع: ۳۴۰/۲ ح۲

القاسم بن یوسف – الخصال: ۲۴۴/۱

محمد بن أبی عمیر– الامامه والتبصره: ۲۷ح۶

محمد بن أبی یعقوب البلخی – عیون أخبار الرضا علیه السلام : ۲۱۰/۲ ح۱۴

محمد بن إسحاق – الخصال: ۵۴/۱ –۷۳

محمد بن اسماعیل البصری – کامل الزیارات: ۲۸۴

محمد بن الحسین بن أبی الخطاب – غیبه الطوسی: ۲۲۰، علل الشرائع: ۱۹۸/۱

محمد بن الحسین الواسطی – الکافی: ۳۲۵/۱ ح۳

محمد بن حمزه الإختصاص: ۲۷۰

محمد بن سليمان المصرى عيون أخبار الرضا عليه السلام : ۲۵۷/۲ ح۱۴ ، الفقيه: ۵۸۳/۲ ح ۳۱۸۷

محمد بن سنان - الخصال: ۶۴۹/۲ ح۴۴

ص:۵۳

محمد بن شعیب – الکافی: ۳۸۹/۱

محمد بن عرفه – الکافی: ۲۹۴/۲، عیون أخبار الرضا علیه السلام ۱۱/۲

محمد بن عمر – بصائر الدرجات: ۲۲۸/۱

محمد بن عمرو بن سعید – الخرائج: ۷۹۸/۲

محمد بن الفضیل الصیرفی – الکافی: ۵۳۲/۱

محمد بن ناحیه – کامل الزیارات: ۲۹۳

محمد بن یحیی الأشعری – التهذیب: ۲۵۷/۱ ح۳۳

المؤمل المستهل – ثواب الأعمال: ۱۶۰

موسی بن عمر بن بزیع – عیون أخبار الرضا علیه السلام : ۲۱۸/۲ ح۳۰

موسی بن القاسم البجلی – عیون أخبار الرضا علیه السلام : ۷۲/۱

النضر بن سوید – الفقیه: ۴۷۹/۴

هشام بن ابراهیم العباسی – فرج المهموم: ۱۳۹

یاسین الضریر – الکافی: ۴۱۵/۷ ح۱

یونس بن عبد الرحمان – الکافی: ۴۲/۱ ح۴

***

ب:کسانی که از محمد بن عیسی روایت کرده اند

ابراهیم بن هاشم – الکافی: ۵۰۹/۳ ح۴

احمد بن أبی عبد الله – ثواب الأعمال: ۱۰۲، امالی الصدوق: ۴۷۵

أحمد بن إدریس– عیون أخبار الرضا علیه السلام : ۲۱۷/۲

احمد بن محمد – الکافی: ۱۷۹/۱ ح۲

احمد بن محمد بن خالد- الكافی: ۶۵۰/۲ ح۹

احمد بن محمد بن عیسی - الاستبصار: ۱۴۰/۴

جبرئیل بن أحمد - تفسیر فرات: ۴۲۲ سوره الفتح

الحسن بن علی الهاشمی التهذیب: ۳۰۱/۴ ح ۳۷

ص:۵۴

الحسين بن أحمد المالكی – أمالی الطوسی: ۳۰۶

الحسين بن عامر – تأويل الآيات: ۳۳۴

الحسين بن عبد الله – المعانی: ۱۸۸ ج۱، مختصر البصائر: ۳۳۹

حمدان بن سليمان – شواهد التنزيل: ۱۷۳/۱ ح ۱۸۵

سعد بن عبد الله – الخصال: ۶۴۵/۲ ح ۳۰، الإمامه والتبصره: ۱۱۷ح۱۱

سعد بن عبد الله بن أبی خلف– أمالی الصدوق: ۲۱۳ ح ۲۹، فلاح السائل: ۱۳۵

سهل بن زياد–الكافی: ۱۰۰/۴ ح۱،التهذيب: ۱۸۵/۵ ح ۲۰

عبد الله بن جعفر الحميری – الامامه والتبصره: ۱۲۶ ح۱۲۷، غيبه النعمانی: ۹۶

علی بن ابراهيم – الكافی: ۴۰/۱ ح ۴، وج ۱۵/۲ ح۵

علی بن الحسن بن علی بن فضال – الإقبال: ۱۹۱/۱

العمر كی بن علی–شواهد التنزيل: ۱۷۳/۱

محمد بن أحمد–الكافی: ۲۳۱/۷ ح۱، و۴۱۵ ح ۱، الخصال: ۵۴/۱ ح ۷۳

محمد بن أحمد بن يحيی بن عمران –الخصال: ۹ ح ۳۰، أمالی الصدوق: ۳۸۰ ح۹

محمد بن جعفر ابوالعباس الكوفی الكافی: ۳۱۴/۵ ح۴۴

محمد بن جعفر الرزاز الكوفی –الكافی: ۵۷۸/۴ ح۱،أمالی الطوسی: ۵۹۶

محمد بن جعفر الكوفی– الكافی: ۳۲۵/۱ ح۳

محمد بن الحسن– الكافی: ۴۶۵/۱ ح۶

محمد بن الحسن الصفار –كامل الزيارات: ۶۹ح، الفقيه: ۴۷۹/۴

محمد بن علی بن محبوب –المعانی: ۲۹۸ح۱

محمد بن موسی الهمدانی – التهذيب: ۳۹۷/۶ ح ۱۱۹۵

محمد بن يحيى-الفقيه: ۳۲۳/۴

محمد بن يحيى العطار-كمال الدين: ۴۷۹/۲

ص:۵۵

جایگاه محمّد بن عیسی در طبقه رواه شیعه

اشاره

محمّد بن عیسی که در سند این دعای شریف ذکر شده همان گونه که بیان شد از مشاهیر رواه و از بزرگان اصحاب ائمّه: می باشد و از آن بزرگواران با واسطه و بدون واسطه روایت نموده است. ذیلاً جایگاه او را در طبقات رواه برای کسانی که تمایل به بحث رجالی دارند به طور اجمال اشاره می نماییم.

از امام باقر علیه السلام :

- با دو واسطه:

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن محمّد بن الفضیل، عن أبی حمزه، عن الباقر علیه السلام .(۱)

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس، عن فضیل بن یسار، عن الباقر علیه السلام .(۲)

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس، عن برید العجلی، عن الباقر علیه السلام .(۳)

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس، عن أبی بصیر، عن الباقر علیه السلام .(۴)

- با سه واسطه:

محمّد بن الحسن الصفّار، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یاسین الضریر البصری، عن حریز، عن محمّد بن مسلم، عن الباقر علیه السلام .(۵)

۱- . الکافی: ۱/۵۳۲.
۲- . الکافی: ۲/۳۸۸.
۳- . الکافی: ۲/۳۹۷.
۴- . الکافی: ۷/۱۱۹.
۵- . الإختصاص: ۲۰۱.

محمّد بن الحسن الصـفّار، عن محمّد بن عیسـی بن عبید، عن أبی محمّد الأنصاری، عن عمرو بن شمر، عن جابر، عن الباقر علیه السلام .(۱)

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن حماد، عن حریز، عن محمّد بن مسلم، عن الباقر علیه السلام .(۲)

- با چهار واسطه:

محمّـد بـن الحسـن بن أحمـد بن الولیـد، عن علیّ بن إبراهیم، عن محمّـد بن عیسـی بن عبیـد، عن ابن أبی عمیر، عن هشـام بن الحکم، عن عیسی بن أبی منصور، عن جابر الجعفی، عن الباقر علیه السلام .(۳)

علیّ بن الحسین بن موسی، عن سعد بن عبداللّه، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن عبداللّه الدهقان، عن درست بن أبی منصور، عن عمر بن اُذینه، عن زراره، عن الباقر علیه السلام .(۴)

- با پنج واسطه:

محمد بن أحمد بن یحیی، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن زکریا المؤمن، عن ابن ناجیه، عن داود بن النعمان، عن عبداللّه بن سیابه، عن ناجیه، عن الباقر علیه السلام .(۵)

۱- . التهذیب: ۷/۴۵۵.

۲- . الکافی: ۱/۱۰۸.

۳- . التوحید: ۱۳۸ ح۱۳.

۴- . وسائل الشیعه: ۱۶/۳۰۶.

۵- . التهذیب: ۳/۱۹.

از امام صادق علیه السلام :

– با یک واسطه:

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن أبی جمیله، عن الصادق علیه السلام .(۱)

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یحیی بن عقبه الأزدی، عن الصادق علیه السلام .(۲)

محمّد بن یحیی، عن أحمد بن محمّد بن عیسی، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن أیّوب بن الحرّ أخی أدیم، عن الصادق علیه السلام .(۳)

محمّد بن یحیی، عن بعض أصحابه، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن داود بن رزین، عن الصادق علیه السلام .(۴)

– با دو واسطه:

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس، عن عبداللّه بن سنان، عن الصادق علیه السلام .(۵)

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس، عن جمیل، عن الصادق علیه السلام .(۶)

۱- . الکافی: ۲/۸۳.

۲- . الکافی: ۲/۱۳۴.

۳- . الکافی: ۲/۵۲۰.

۴- . الکافی: ۲/۵۶۵.

۵- . الکافی: ۳/۴.

۶- . الکافی: ۲/۱۵.

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس، عن رجل، عن الصادق علیه السلام .(۱)

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس، عن أبی جعفر الأحول، عن الصادق علیه السلام .(۲)

- با سه واسطه:

علیّ بن إبراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن أبی عبداللّه زکریّا المؤمن، عن ابراهیم بن ناجیه، عن اسحاق بن عمّار، عن الصادق علیه السلام .(۳)

محمّد بن الحسن، عن محمّد بن الحسن الصفّار، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن عبیداللّه بن عبداللّه الدهقان، عن درست بن أبی منصور، عن عبداللّه بن سنان، عن الصادق علیه السلام .(۴)

محمّد بن الحسن، عن محمّد بن الحسن الصفّار، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن الحسن بن محبوب، عن علیّ بن رئاب، عن غیر واحد، عن الصادق علیه السلام .(۵)

علیّ بن الحسین بن موسی، عن سعد بن عبداللّه، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن محمّد بن سنان وصفوان و...، عن عبداللّه بن مسکان، عن أبی بصیر، عن الصادق علیه السلام .(۶)

۱- . الکافی: ۵/۹۰.
۲- . الکافی: ۱/۴۰ ح۴.
۳- . کامل الزیارات: ۵۷.
۴- . أمالی الصدوق: ۳۹۲ ح۲.
۵- . التوحید: ۲۲۰.
۶- . علل الشرایع: ۱/۱۹۵.

از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام :

- با یک واسطه:

محمّـد بن یحیی، عن محمّـد بن أحمـد، عن محمّـد بن عیسـی بن عبیـد، عن أخیه جعفر بن عیسـی، عن أبی الحسن الأـوّل علیه السلام .(۱)

محمّد بن یحیی، عن عبداللّه بن جعفر، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن علیّ بن المسیّب، عن العبد الصالح علیه السلام .(۲)

عن عبداللّه بن جعفر، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن الحسن بن علیّ الوشّاء، عن أبی الحسن علیه السلام .(۳)

- با دو واسطه:

علیّ بن إبراهیم، عن محمّـد بن عیسـی بن عبید، عن یونس بن عبدالرحمان، عن سـماعه بن مهران، عن أبی الحسن موسـی علیه السلام .(۴)

- با سه واسطه:

محمّد بن الحسن، عن سـهل بن زیاد، عن محمّد بن عیسـی بن عبید، عن عبیداللّه بن عبداللّه الدهقان، عن درست الواسطی، عن إبراهیم بن عبدالحمید، عن أبی الحسن موسی علیه السلام .(۵)

ص:۶۰

۱- . الکافی: ۷/۴۰۰.

۲- . الکافی: ۶/۳۷۲.

۳- . بصائر الدرجات: ۱/۴۳.

۴- . الکافی: ۱/۵۷.

۵- . الکافی: ۱/۳۲.

علیّ بن محمّد، عن سهل بن زیاد، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن عبیداللّه بن عبداللّه الدهقان، عن درست الواسطی، عن إبراهیم بن عبدالحمید، عن أبی الحسن موسی علیه السلام .(۱)

علیّ بن ابراهیم، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن عبیداللّه بن عبداللّه الدهقان، عن درست الواسطی، عن إبراهیم بن عبدالحمید، عن أبی الحسن موسی علیه السلام .(۲)

از حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام :

- با یک واسطه:

محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید، عن محمّد بن الحسن الصفّار، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن یونس بن عبدالرحمان، عن الرضا علیه السلام .(۳)

محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید، عن محمّد بن الحسن الصفّار، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن عباس بن هلال الشامی، عن الرضا علیه السلام .(۴)

محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید، عن محمّد بن الحسن الصفّار، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن سلیمان بن جعفر الجعفری، عن الرضا علیه السلام .(۵)

۱- . الکافی: ۱/۳۲.

۲- . الکافی: ۶/۵۳۴.

۳- . التوحید: ۱۳۸ ح۱۲، التهذیب: ۶/۳۹۵.

۴- . ثواب الأعمال: ۱۵۲.

۵- . التوحید: ۳۳۷ ح۵.

محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید، عن محمّد بن الحسن الصـفّار، عن محمّد بن عیسـی بن عبید، عن موسی بن عمر بن بزیع، عن الرضا علیه السلام .(۱)

- با دو واسطه:

محمّد بن الحسن بن أحمد بن الولید، عن محمّد بن الحسن الصفّار، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن المشرقی، عن عبداللّه بن قیس، عن الرضا علیه السلام .(۲)

از امام جواد علیه السلام :

- با یک واسطه:

محمّـد بن الحسن بن أحمـد بن الولیـد، عن محمّـد بن حسن الصـفّار، عن محمّـد بن عیسـی بن عبیـد، عن عبـدالرحمان بن أبی نجران، عن الجواد علیه السلام .(۳)

محمّد بن یحیی، عن غیر واحد، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن محمّد بن عمرو بن ابراهیم، عن الجواد علیه السلام .(۴)

محمّد بن علیّ بن محبوب، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن عمران بن محمّد، عن الجواد علیه السلام .(۵)

۱- . عیون أخبار الرضا علیه السلام : ۲/۲۱۸ ح ۳۰.
۲- . التوحید: ۱۶۸ ح ۲.
۳- . التوحید: ۱۰۶ ح ۶.
۴- . الکافی: ۸/۱۹۱.
۵- . التهذیب: ۳/۲۱۰.

محمّد بن أحمد بن يحيى، عن محمّد بن عيسى بن عبيد، عن أبى على بن راشد، عن الجواد عليه السلام .(1)

- با دو واسطه:

محمّد بن جعفر ابوالعبّاس، عن محمّد بن عيسى بن عبيد، عن صالح بن سعيد، عن ابراهيم بن محمّد بن هارون، عن الجواد عليه السلام .(2)

محمّد بن جعفر الكوفى، عن محمّد بن عيسى بن عبيد، عن محمّد بن الحسين الواسطى، عن نصر الخادم، عن الجواد عليه السلام (3).

- با سه واسطه:

عدّه من أصحابنا، عن سهل بن زياد، عن محمّد بن عيسى بن عبيد، عن عثمان بن سعيد، عن عبدالكريم الهمدانى، عن أبى تمامه، عن الجواد عليه السلام .(4)

عدّه من أصحابنا، عن أحمد بن أبى عبداللّه، عن محمّد بن عيسى بن عبيد، عن عثمان بن سعيد، عن عبدالكريم الهمدانى، عن أبى تمامه، عن الجواد عليه السلام .(5)

۱- . التهذيب: ۵/۲۹۶.
۲- . الكافى: ۲/۵ عليه السلام ۱.
۳- . الكافى: ۱/۳۲۵.
۴- . الكافى: ۶/۴۵۰.
۵- . الكافى: ۵/۹۴.

از امام هادی علیه السلام :

- بدون واسطه:

علیّ بن محمّد، عن سهل بن زیاد، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن علیّ بن محمّد علیه السلام .(۱)

محمّد بن یحیی، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن علیّ بن محمّد علیه السلام .(۲)

- با یک واسطه:

محمّد بن یحیی، عن محمّد بن أحمد، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن أبی القاسم مخلّد بن موسی الرازی، عن علیّ بن محمّد الهادی علیه السلام .(۳)

محمّد بن یحیی، عن سعد بن عبداللّه، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن أیّوب بن نوح، عن علیّ بن محمّد الهادی علیه السلام .(۴)

محمّد بن یحیی، عن محمّد بن أحمد، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن أبی القاسم الصیقل، عن علیّ بن محمّد الهادی علیه السلام .(۵)

- با دو واسطه:

محمّد بن أحمد بن یحیی، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن علیّ بن

۱- . الکافی: ۱/۱۲۶.

۲- . الفقیه: ۴/۲۳۲ ح۵۵۵۴.

۳- . الکافی: ۴/۵۳۸.

۴- . الکافی: ۱/۱۰۷.

۵- . الکافی: ۵/۲۲۷.

مهزیار، عن أبی الحسن، عن أبی الحسن الثالث.(۱)

محمّد بن أحمد بن یحیی، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن علیّ بن مهزیار، عن أبی الحسین، عن أبی الحسن الثالث.(۲)

محمّد بن أحمد بن یحیی، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن الحسین، عن ابراهیم بن محمّد الهمدانی، عن أبی الحسن الثالث.(۳)

از امام عسکری علیه السلام :

- با یک واسطه:

علیّ بن الحسین بن موسی، عن أحمد بن إدریس، عن الحسین بن عبداللّه، عن محمّد بن عیسی بن عبید، عن رجل، عن أبی محمّد الحسن بن علیّ علیه السلام .(۴)

۱- . التهذیب: ۹/۱۴۳.

۲- . الفقیه: ۴/۲۳۷.

۳- . التهذیب: ۷/۲۰۷.

۴- . وسائل الشیعه: ۲۷/۹۳.

علت عدم تصریح به نام امام علیه السلام

اشاره

لازم است به این نکته توجّه شود که در سند این دعا از امام علیه السلام با عنوان «الصالحین» و «الصادقین» نام برده شده و تصریح به اسم نشده است باید گفت: چنین چیزی منحصر به این مورد نیست بلکه در مصادر روایی، نمونه های فراوانی وجود دارد که از امام علیه السلام نام برده نشده و به صورت خاص تعبیر شده است که به بعضی از آنها اشاره می کنیم.

الفقیه علیه السلام :

۱. محمّد بن علیّ بن محبوب قال: کتب رجل إلی الفقیه علیه السلام فی رجل کانت له رحی.(۱)

۲. محمّد بن علیّ بن محبوب قال: کتب رجل إلی الفقیه علیه السلام فی رجل دفع إلی رجل ودیعه.(۲)

العالم علیه السلام :

۱. سألت العالم علیه السلام عن العطسه.(۳)

۲. سألت العالم علیه السلام کیف علم اللّه.(۴)

۱- . التهذیب: ۷/۱۴۶ ح ۳۲.

۲- . الفقیه: ۳/۳۰۴ ح ۴۰۸۹.

۳- . الکافی: ۴/۷۲۲ ط دار الحدیث.

۴- . الکافی: ۱/۳۶۴ ط دار الحدیث.

الشيخ علیه السلام

۱. قلت للشیخ علیه السلام : خبّرنی عن الرجل یدّعی.(۱)

الرجل علیه السلام

۱. عن أبی القاسم الصیقل وولده قال: کتبوا إلی الرجل علیه السلام .(۲)

العبد الصالح علیه السلام

۱. عن سماعه بن مهران، عن العبد الصالح قال: قال لی: اتمّ الصلاه فی الحرمین مکّه والمدینه.(۳)

۲. عن علیّ بن رئاب، عن العبد الصالح علیه السلام قال: ادع بهذا الدعاء فی شهر رمضان.(۴)

رجل من بنی هاشم

عن عبداللّه بن سنان، عن رجل من بنی هاشم قال: سمعته یقول: أربع من کنّ فیه کمل اسلامه.(۵)

الصالحین علیهما السلام

روی عن الصالحین: أن اختنوا أولادکم یوم السابع یطّهّروا.(۶)

۱- . الکافی: ۷/۴۱۵. در فقیه ۳/۶۳ آمده است: «قلت للشیخ یعنی موسی بن جعفر علیه السلام ».

۲- . التهذیب: ۶/۳۷۶.

۳- . الاصول السته عشر: ۱۱۵ ط شبستری، ۳۲۸ ط دار الحدیث.

۴- . الکافی: ۴/۷۲.

۵- . الزهد: ۲۶.

۶- . الفقیه: ۳/۴۸۸.

الصادقین علیهم السلام

روی عن الصادقین علیهم السلام : أن اختنوا أولادکم.(۱)

که ممکن است این گونه تعبیرها بخاطر شرائط خاص زمان ائمّه: و تهدیدات دشمن و از باب تقیه باشد و یا اینکه در مثل این مورد از باب تردید راوی باشد، می داند که از یکی از معصومین: شنیده ولی فراموش کرده که کدام یک از معصومین: بوده و لذا از او به صادقین یا صالحین تعبیر نموده است.

و....

ص:۶۸

۱- . کافی: ج۶، ص۳۵.

فصل چهارم: نکته هایی پیرامون این دعا

ص:۶۹

در خاتمه شایسته است که به چند نکته اشاره شود:

۱. منظور از «صالحین و صادقین» امام معصوم علیه السلام است و مرحوم کفعمی در بلدالأمین آن را قطعی دانسته و از آن به «عنهم علیهم السلام» تعبیر فرموده است.

۲. شیخ الطائفه طوسی اعلی اللّه مقامه الشریف در کتاب شریف تهذیب (همان گونه که نقل آن گذشت) به جای «الصالحین»، «الصادقین» ذکر کرده و اگر ضبط این لفظ به صورت تثنیه یعنی «الصادقَین»(۱) باشد بعید نیست که بگوئیم سند این دعا به وجود مبارک امام باقر و یا امام صادق علیهم السلام منتهی می شود.

۳. مرحوم کفعمی در بلدالأمین همان گونه که در مصادر دعا اشاره کردیم این دعا را در ضمن یک دعای طولانی به صورت مرسل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده است، و می توان این نقل را طریق دیگری برای این دعا فرض نمود.

۴.ما در این نوشتار به خاطر رعایت اختصار و عدم استفاده عموم متعرض بحث رجالی و سلسله سند حدیث نشدیم و از اظهار نظر پیرامون آن و جرح و تعدیل راویان و... خودداری نمودیم.

۵. این دعا در روایات به نام خاصی نامگذاری نشده و اینکه عدّه ای

۱- در روایات به این تعبیر یعنی «الصادقَین» فراوان آمده است.

آن را برای سلامتی امام زمان علیه السلام نامیده اند مدرک و مأخذی ندارد ولی با استفاده از مفاد دعا و از جمله «حتّی تسکنه أرضک طوعاً» مناسب تر آن است که به آن، دعا برای ظهور و فرج امام زمان علیه السلام گفته شود.

و توهم اینکه چون دعای «الهی عظم البلاء» دعا فرج است پس این دعا نمی شود دعای فرج باشد غلط است زیرا در بعضی از روایات به دعاهای دیگری نیز دعای فرج اطلاق شده است از جمله: فقهاء فرموده اند افضل أدعیه در قنوت دعای فرج است و مقصود ایشان «لا إله إلّا اللّه الحلیم الکریم ...» است.

کفعمی در بلد الأمین دعای مبسوطی از حضرت رضا علیه السلام نقل کرده که موسوم به دعای فرج است و دعای توسل نیز در ضمن آن مذکور است.(۱) و....

***

در پایان از همه پژوهشگران محترم و اهل تحقیق تقاضا داریم که مطالب مندرج در این مجموعه را به دیده تحقیق نگریسته، نقطه نظرهای مفید و ارزشمند خود را برای اصلاح و تکمیل در چاپ های بعد به این مؤسسه ارسال فرمایند.

باشد که خداوند قادر متعال به برکت این دعای شریف و دیگر دعاهائی که برای فرج منجی عالم هستی حضرت مهدی ارواحنا فداه می شود، ظهور آن مصلح کل را نزدیک نماید و از بقیه غیبت آن بزرگوار صرف نظر فرموده، جهان بشریت را مورد لطف و عنایت خویش قرار دهد.

ص:۷۱

۱- بلدالأمین: ص۳۲۳.

اَللّهُمَّ اِنّا نَرْغَبُ اِلَيْکَ فی دَوْلَهٍ کَریمَهٍ تُعِزُّ بِها الاسْلامَ وَاَهْلَهُ ، وَتُذِلَّ بِها النِّفاقَ وَاَهْلَهُ ، وَتَجْعَلُنا فیها مِنَ الدُّعاهِ اِلی طاعَتِکَ ، وَالْقادَهِ اِلی سَبیلِکَ ، وَتَرْزُقُنا بِها کَرامَهَ الدُّنْیا وَالْاخِرَهِ

خدایا ما با تضرع و زاری به درگاهت از تو خواستاریم دولتی گرامی را که به وسیله آن اسلام و مسلمین را عزت بخشی و نفاق و منافقین را منکوب سازی و ما را در آن دولت از زمره خوانندگان مردم بسوی اطاعت تو و از برندگان بسوی راه خود قرارمان دهی و بدان وسیله بزرگواری دنیا و آخرت را نصیب ما گرداندی

مفاتیح الجنان : دعای افتتاح

ص:۷۲

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه‌ای
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹